

Tallinna Linnateater

Lai 23, Tallinn 10133

linnateater.ee

facebook.com/linnateater

twitter.com/linnateater

instagram.com/linnateater

Kavalehe koostas Triin Sinissaar,
kujundas Katre Rohumaa, fotod
lavakujundusest Siim Vahur

Florian Zeller

Mineku eel

(Avant de s'envoler)

Prantsuse keelest tõlkinud **Kadi Herkül**

Lavastaja

Hendrik Toompere

(Eesti Draamateater)

Kunstnik

Jaanus Laagriküll

Etenduse juht

Annika Rohtväli

Esietendus 27. oktoobril 2018 Taevalaval

Näidendis on kasutatud Henri Michaux' luuletust

„Vastu!“ (eesti keelde tõlkinud Ilmar Laaban) ja

André René Chari luuletust „Ka kõige rängemas

rajus“ (eesti keelde tõlkinud Villu Kangur).

Teatri peanäitejuht: Elmo Nüganen

Teatri direktor: Raivo Põldmaa

Osades

Anne, tütar	Elisabet Reinsalu
André, isa	Andrus Vaarik
Madeleine, ema	Anne Reemann
Élise, noorem tütar	Sandra Uusberg
Naine	Ursula Ratasepp
Mees	Priit Pius

VASTU!

Henri Michaux

Tõlkinud Ilmar Laaban

(ilmunud ajakirjas Akadeemia 3/2007)

Ma ehitan teile linna kaltsudest, mina jah!

Ma ehitan teile ilma plaanita ja tsemendita

Hoone, mida teie juba ei lõhu,

Ja mida vahutades toetab ja paisutab
üks omamoodi enesestmõistetavus

Ja kõikidele Partenonidele, teie Araabia kunstidele
ja teie Mingidele nende külmavõet ninadesse.

Suitsuga, lahustet uduga ja trumminaha heliga

Panen ma teile paigale röögatuid
ja härrandlikke kindlusi,

Kindlusi, mis on tehtud ainuüksi
pööriseist ja põrutusist,

Ja mille vastas teie musttuhandeaastane
kord ja teie geomeetria

Pudenevad lobaks ja pudrutuseks
ja mõttetuks liivatolmuks.

Surmakella!

Surmakella!

Surmakella teile kõigile, olemattust neile, kes elavad!

Jah, ma usun Jumalasse! Muidugi,
tema ei tea sest midagi!

Usk, kasutamiskõlbmatu tald sellele, kes ei nihku edasi.

Oh maailm, kägistet maailm, külm üsk!

Isegi sümbol mitte, vaid eimiski,
mina vastu, mina vastu,

Mina vastu ja nuuman sind kärvand koertega,

Tonnides, kas kuulete!, tonnides riisun ma
teilt, mida mulle keelsite grammides:

Ussi mürk on tema ustav kaaslane,

Ustav ja ta hindab seda ka selle väärtuse järgi

Vennad, mu taunit vennad, järgnege mulle usaldusega.

Hundi hambad ei tule hundi küljest lahti.

Lamba ihu on see, mis tuleb lahti.

Pimedas saame nägema selgelt, mu vennad.

Labürindis saame leidma sirge tee.

Raibe, kus on siin su koht, tülitaja, kusija, lõhkine pott?

Ägisev plokk, küll sa saad tunda
nelja maailma pingul käsi!

Küll ma su rebin neljaks lõhki!

Foto: Rebecca Reid

FLORIAN ZELLER

Florian Zellerist on viimaste aastate jooksul kujunenud üks tuntumaid tänapäeva prantsuse dramaturge, kelle näidendeid tõlgitakse ja mängitakse nii Euroopas kui ka Ameerikas. Viimati saavutas prantsuse näitekirjanikest samasuguse laialdase rahvusvahelise edu Yasmina Reza. Oma loominguulisteks mõjutajateks peab Zeller Harold Pinterit ja Eugène Ionescot. Briti ajaleht The Guardian on tituleerinud ta „praeguse aja põnevaimaks uueks näitekirjanikuks“.

Florian Zeller sündis 28. juunil 1979 Pariisis, keskmisena pere kolmest lapsest. Insenerist isa töötas Saksamaal, niisiis kasvas Florian ema ja vanaemaga. Õhkkonda, mis nende kodus valitses, on Zeller ise nimetanud esoteeriliseks. „Ma sain kirjandushariduse väga noorena, aga mitte raamatute kaudu,“ jutustas ta 2017. aastal intervjuus Prantsuse ajakirjale Vogue. „Minu ema ennustas tarokaartide järgi. See oli tema amet – üks mitmetest – ja minu silmis oli see lugude jutustamise harjutus. Mitte tingimata ilukirjanduslike juttude, aga ilmselgelt oli meie

kodu koht, kus räägiti lugusid. Ja minu ema rääkis suurepäraseid lugusid. Jälgides lapsena, kuidas ta inimestele kaartide põhjal jutustas, hakkasin ma endalegi üllatuseks ka ise lugusid välja mõtlema.“

Lapsena kannatas Zeller astma käes ja sattus seetõttu korduvalt haiglasse, 15-aastasena tabas teda nii ränk astmahoog, et ta vajus koomasse. Seda on ta ise pidanud määravaks hetkeks oma elus. „Pärast seda ei näinud ma elu enam läbi samade prillide, samal moel nagu enne,“ on ta öelnud. „Ma arvan, et see oli hetk, mil minu ellu saabusid muretsemine ja kirjutamine.“

2001. aastal lõpetas Zeller õpingud Pariisi Politoloogiasinstituudis ja sai kirjandusõpetaja kutse. Aasta hiljem avaldas ta oma debüütromaani „Les Neiges artificielles“ („Kunstlumi“), mis pälvis kohe tähelepanu ning tõi talle Hachette'i Fondi noore talendi preemia. Sellele järgnesid 2003. aastal „Les Amants du n'importe quoi“ („Armukesed või midagi niisugust“) ning 2004. aastal Lääne ja islamimaailma suhteid lahkav „La Fascination du pire“ („Kurjuse võlu“), millega ta pälvis maineka kirjandusauhinna Prix Interallié ja oli nomineeritud Prix Goncourt'ile. 2006. aastal ilmus „Julien Parme“ ja pärast pikemat pausi, 2012. aastal „Jouissance“ („Nauding“), mis on lugejale kättesaadav ka eesti keeles („Elu on nauding“, tõlkinud Jana Porila, Eesti Raamat 2014).

Hilisemates intervjuudes on Zeller end oma algusaastate romaaniloomest distantseerinud, kinnitades, et see kuulub tema jaoks minevikku ja ta ei tunne end enam oma esimestes teostes ära. Kirjanik, kes nooremas eas kaldus melanhooliasse ja murelikku süngusse, leidis teatris enda jaoks rõõmu, mille olemasolu ta polnud osanud aimata.

„Mind paelus toona jäägitult romaanide kirjutamine ja ma avastasin teatri peaaegu juhuslikult,“ ütles ta 2015. aastal Briti ajalehele Evening Standard antud intervjuus. „Mul paluti kirjutada libreto ühele ooperile. Ma armastan väga muusikat, niisiis mõtlesin, et see oleks omalaadne randevuu muusikaga. Ma ei teadnud, et tegelikult on see randevuu teatriga.“ Sealtpaale on teater täitnud kogu Zelleri elu: „Võib-olla on see minu jaoks tegelikult ainus olukord, kus publikul on hing, konkreetne hing selleks õhtuks – ja ma ei oska isegi täpselt öelda, miks, aga see liigutab mind. Mida te sel ühel õhtul näete, ei kordu enam kunagi, see on miski, mis haihtub. Ja lõpuks, kui kõik plaksutavad, on see ühtaegu nii tänu kui ka hüvastijätt millegagi, mis ilmus ja kadus. Väga lühikeseks hetkeks jagasid need inimesed omavahel midagi, mis pidigi algusest peale kaduma. Niisiis ühendab meid kõiki tõsiasi, et mingis mõttes oleme me eimiski.“ Kui romaanide kirjutamine on Zelleri sõnul üksildane töö, siis näidendite kirjuta-

mine seda ei ole. „Sa ei ole juba algusest peale üksi, sest näed pidevalt näitlejate nägusid oma vaimusilma ees. See on võimetus näha midagi suuremat kui sa ise,“ on ta väitnud.

Oma esiknäidendi „L'Autre“ („Teine“) kirjutas Zeller 2004. aastal, järgnesid „Le Manège“ („Karussell“, 2005), „Si tu mourais“ („Kui sa sureksid“, 2006 – Prantsuse Akadeemia Noore Teatri Preemia), „Elle t'attend“ („Ta ootab sind“, 2008) ja „La Mère“ („Ema“, 2010).

Eesti teatriüldsus avastas Zelleri enda jaoks 2016. aastal, mil mõnekuise vahega jõudis lavale kaks tema kirjutatud näitemängu – Roman Baskin (MTÜ Kell Kümme) tõi pealkirja „Tõde ehk Valetamise meistriklass“ all välja näidendi „Tõde“ (2011, tõlkinud Kadi Herkül), ning Theatrumis esietendus Maria Petersoni käe all „Isa“ (2012, tõlkinud Eva Eensaar). 2018. aastal esietendus samuti kaks lavastust, lisaks näidendile „Mineku eel“ („Avant de s'envoler“, 2016) jõudis Eesti Draamateatris publiku ette „Tunnike rahu“ („Une heure de tranquillité“, 2013), mille tõlkis Indrek Koff ning lavastas Robert Annus.

Florian Zelleri näidendite hulka kuuluvad veel ka „Le Mensonge“ („Vale“, 2014), „L'Envers du décor“ („Kulisside taga“, 2016) ja „Le Fils“ („Poeg“, 2018).

„Isa“ eest on Zeller pälvinud Molière'i auhinna, mida peetakse Prantsusmaa olulisimaks teatripreemiaks, samuti oli see teos nii Olivier' kui ka Tony auhinna nominent parima näidendi kategoorias.

Mitmed Zelleri näidendid moodustavad temaatilisi paare või grupe. Komöödiale „Tõde“ sekundeerib „Vale“, kus autor on toonud mängu samad tegelased, aga esitab loo teistsugusest vaatepunktist. Omamoodi triloogia vanuse, mälu, mälestuste ja dementsuse teemal moodustavad „Isa“, „Ema“ ja „Poeg“, samuti on mõtteliselt seotud „Isa“ ja „Mineku eel“.

Zeller eitab, nagu rajaneksid tema näidendid isiklikel mälestustel ja kogemustel ning ta ei pea seda vaataja seisukohast ka oluliseks. „Tähtis on see, et publikule jääks mulje, nagu ma räägiksin nende kogemustest,“ kinnitas ta 2017. aastal intervjuus väljaandele The Stage. „Ma kirjutan sellisel viisil, nagu nähakse und. Kui sa magad, siis sa ei ütle ju endale: „Nii, see osa siin viitab sellele.“ /---/ Püüan alati tuua sisse mingi kahtluse. Püüan ehitada väikeseid labürinte, kus vaatajal tuleks endal teed leida. Sa saad juba tõele jälile, aga niipea, kui sulle tundub, et saad sellel sabast kinni, muudab see kuju ja libiseb sul sõrmede vahelt minema.“ Vajalikuks peab Zeller teatris ka koomilist elementi: „Minu jaoks on naer midagi sügavat. See ei ole vähem tõsine kui miski

muu. Minu meelest on draama ja komöödia kirjutamine täpselt üks ja seesama. Ainult maitseenüanss on erinev.“

Florian Zeller elab Pariisis koos oma näitlejannast ja skulptorist abikaasa Marine Delterme'i ning nende poja Romaniga.

VÄLJAVÕTE FLORIAN ZELLERI INTERVJUUST HUFFINGTON POSTI PRANTSUSKEELSELE VEEBIPORTAALILE

Oktoober 2016, küsis Marie Chassagnon

„Isa“, „Ema“ ja nüüd ka „Mineku eel“ ajendavad küsima, et miks olete jäänud pidama just eakate inimeste probleemide juurde? Te olete üks vähestest, kes sellistest asjadest kirjutavad, eriti teie vanust arvestades.

Mulle endale tõtt-öelda ei tundu, nagu ma oleksin kuidagi eakate inimeste probleemide juurde pidama jäänud. Kui see nii on, siis alateadlikult. Näiteks „Isa“ puhul oli minu lähtepunktiks Robert Hirsch*. Ma tahtsin kirjutada midagi talle. Ta oli sel hetkel 89-aastane, nii et oleks raske kujutleda teda esimese armastaja rollis. Mind huvitasid tema keha ja hää. Tema intensiivne ja jäägitu kohalolu. Seda näidendit kirjutades püüdsin saada kontakti tema kehaga, tema häälega, aga mul ei olnud sealjuures mingit täpsemat kavatsust. Ma ei tahtnud näiteks kirjutada näidendit Alzheimeri tõvest. Ma ei tahtnud üh-

* Robert Hirsch (1925–2017) oli tunnustatud prantsuse näitleja, Comédie-Française'i liige.

tegi „teemat käsitleda“. Ma kirjutasin seda nii, nagu nähakse und. Alles ärgates taipasin: „Ah soo, sellest see siis räägibki ...“

„Isa“ ja „Mineku eel“ näivad teineteist peegeldavat. Kust te oma lugusid otsite? Kas oma mälestustest, oma tunnetest, või on nad, vastupidi, kauget sellest, mida te ise olete läbi elanud või praegu läbi elate?

Need ei ole lood, mida ma oleksin ise läbi elanud. Nad tulevad minu juurde. Mul on isegi tunne, et nad on juba enne kirjutamist olemas ja minul pole tegelikult vaja teha muud, kui nad sõnadesse panna. Näidendi „Mineku eel“ puhul nägin ma oma vaimusilma ees selgesti meest, kes vaatab aknast välja. Mida ta vaatas? Mul polnud aimugi. Tütar rääkis temaga, aga ta ei vastanud. Ja mida kauem ta vaikis, seda veidram see olukord tundus. See tegi peaaegu murelikuks. Miks ta ei vasta? Ka mina ei teadnud seda. Ma võisin oletada, aga ma polnud milleski kindel. Et aru saada, tuli kuulata, mida nad räägivad, ühesõnaga, näitemäng kirjutada. Ma kirjutan sageli niiviisi. Vahel saab saladus kahe leheküljega lahendatud ja rändab prügikasti. Teinekord aga muutuvad tegelased nii elulisteks, et sünnib iseseisev maailm. Ja sellest saab näidend.

Mis teid vanemate ja laste suhte juures puudutab?

Ma ei oska seda teile öelda. On tõsi, et nii „Isa“ kui ka „Ema“ olid selle suhte peale üles ehitatud. Näidendis „Mineku eel“ on aga asi minu meelest milleski muus. Sõna, mida selle muu kirjeldamiseks kasutada, võiks ehk olla „õrnus“. Ma mäletan päeva, mil olin äsja abiellunud; olin koos oma naisega hotellitoas, kui märkasime aknast üht eakat abielupääri teed ületamas. See oli nende jaoks nii vaevaline, et see väike etendus kestis mitu minutit. Ma mäletan täpselt, kuidas nad teineteise vastu toetusid, justkui oleksid vastastikku teineteise karkudeks. Võis hõlpsasti ette kujutada, et nad olid veetnud koos pikki aastaid ja muutunud mitte ainult lahutamatuks, vaid lausa teineteisest eristamatuks. See oli ühtaegu kaunis ja kohutavalt kurb pilt armastusest. Ma arvan, et see, mida ma räägin näidendis „Mineku eel“, on mingis mõttes nende lugu. /---/

„Mineku eel“ on näidend, kus me elame mitu korda läbi tegelaste lahkumise, iga vaatuse lõpus saabub piinarikas tagasijõudmine reaalsusesse. Miks valisite just sellise rütmi?

Tahtsin saavutada seda, et reaalsuses, mille tunnistajateks me oleme, ei võiks kunagi päris kindel olla. /---/ Me rändame mitmete maailmade, mitmete reaalsuste vahel, suutmata kunagi täpselt eristada hirmu, ettekujutust, mälestust, kahetsust ... Mulle

meeldib teatris väga, kui vaataja peab endale ise teed rajama, et asja mõte üles leida. See on nagu labürint, millele vaataja võib projitseerida omaenda loo.

Oma romaanides huvitute noorusest, aga oma näidendites vanadusest. Mispärast see teie arvates nii on?

Ma ei ole kindel, kas see tingimata tööle vastab. Näiteks minu esimesed näidendid „L'Autre“ („Teine“) ja „Le Manège“ („Karussell“) räägivad pigem noortest inimestest. Ja veelkord, ma ei saaks öelda, et mind huvitaks vanadus kui selline. Mulle tuleb meelde, et näiteks „Ema“ kirjutades keerlesid mu mõtted küsimuse ümber: kas see ongi see, mida kutsutakse „iseenda kaotamiseks“? Mind vist huvitabki teatris pigem see: kaotuse kogemus. „Ema“ rääkis naisest, kes kaotas oma poja ja koos temaga ka mõistuse. „Isas“ kaotas mees oma elu pidepunktid ja mälestuse sellest, kes ta ise on. Näidendis „Mineku eel“ on mees, kes sosistab suure valuga naisele, kellega ta on palju aastaid koos veetnud: „Mida ma ilma sinuta teeksin?“

KA KÕIGE RÄNGEMAS RAJUS

André René Char

Ka kõige rängemas rajus
leidub lind, kes sind rahustab veel.
Üks sulle tundmatu lind,
kes laulu lööb mineku eel.

Tõlkinud Villu Kangur

Töörühm

Lavastusjuht Mart Saar

Etendusteenistuse juht Kristi Pumbo

Dekoratsioonid Gert Lombiots, Tiit Villemsoo,
Airi Look, Rene Vernik, Roman Kuznetsov

Kostüümid Ene Palu, Aalja Soome,
Airiin Saar, Tiina Uibo, Jaana Leib

Heli Haar Tammik, Arbo Maran, Indrek
Tiisel, Lauri Urb, Nikita Šiškov

Video Lauri Urb

Valgus Merily Loss, Neeme Jõe, Silver
Savik, Teet Orupõld, Talis Toit

Rekvisiit Terje Kessel-Otsa, Veeli Tamm,
Margus Mänd, Liisa Tetsmann

Grimm Anu Konze, Enda Karimõisa, Annifrid
Muda, Marika Paesalu, Heldi Aun-Trepp

Riietajad Külli Pavelson, Anneli Kõrvel,
Õnne Meronen, Maris Mihašova

Lava Jaak Kaljurand, Jaan Kaljurand,
Tarvo Elblaus, Jarko Rahnel, Jasper Roost,
Joonas Eskla, Ilmar Aru, Rein Jurna

Tallinna Linnateatri toetajad ja koostööpartnerid

Tallinna Kultuuriamet
Kultuuriministeerium
Eesti Kultuurkapital

Hooaja peatoetaja Utilitas

Suurtoetajad Espak, Nordecon, ABC Motors

Toetajad Advokaadibüroo COBALT,
Advokaadibüroo TurnStone, Collistar,
Dr. Hauschka, Floorin, Igepa, Ilotrük, LM Keskus, Medicum, MyFitness, Pariisi
Vesi, Pro Beauté, Ühisteenused

Meediapartnerid Eesti Rahvusringhääling,
Eesti Päevaleht, Meedius Eesti

Publikut kostitavad Paulig, Fazer Eesti,
Greenfield, Marmiton, Reval Kondiiter

Tallinna Linnateater tänab

Von Krahli Teatrit ja Rinald Kodasmad.

LEIDA RAMMO LINNATEATRI FOND

Eesti Rahvuskultuuri Fondi juures tegutseva Leida Rammo Linnateatri fondi eesmärgiks on toetada Tallinna Linnateatrit ning tunnustada teatri loomingulist kollektiivi.

Annetusi Leida Rammo Linnateatri fondile saab teha:

Saaja: Sihtasutus Eesti Rahvuskultuuri Fond

Pank: EE672200221001101347
SWEDBANK

Selgitus: Annetus
Leida Rammo Linnateatri fondi

TALLINNA LINNATEATER ON EESTI ESIMENE ROHELINE TEATER!

See kavaleht on valmistatud Ecolabeli sertifikaadiga märgistatud paberist.

Loe roheline kontori kohta lisaks:
ekja.ee/et/roheline-kontor/

